

**Tystiolaeth Ysgrifenedig gan y Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon ar gyfer y
Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol, 13 Mawrth 2014 –
Ymchwiliad i Lyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru**

Cyflwyniad

1. Diben y papur hwn yw nodi'r dystiolaeth ysgrifenedig ar waith Llywodraeth Cymru drwy CyMAL: isadran Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd Cymru o ran llunio a chyflwyno'r strategaeth genedlaethol ar gyfer llyfrgelloedd Cymru. Mae'n cynnwys y berthynas rhwng CyMAL a sefydliadau eraill, a rôl statudol y Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon o dan Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964.

Y Cefndir

2. Mae llyfrgelloedd yn rhan bwysig a gwerthfawr o fywyd a chymunedau Cymru. Mae gwasanaethau llyfrgell yn rhan o bob agwedd ar fywyd - llyfrgelloedd cyhoeddus cymunedol, iechyd, ysgolion, llyfrgelloedd addysg bellach ac uwch, llyfrgelloedd yn y gweithle ac mewn carchardai a llyfrgelloedd y llywodraeth. Gwnaeth Deddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus 1850 alluogi awdurdodau lleol i sefydlu llyfrgelloedd am ddim am y tro cyntaf a dechreuodd cynghorau Cymru sefydlu gwasanaethau llyfrgell lleol o 1861. Erbyn hyn mae tua 280 o lyfrgelloedd cymunedol yng Nghymru, ynghyd â llyfrgelloedd teithiol, gwasanaethau i bobl sy'n gaeth i'w cartrefi ac e-wasanaethau dros y rhyngwrdd. Mae darparu llyfrgelloedd cyhoeddus yn ddarostyngedig i Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964 sy'n gosod dyletswyddau statudol ar awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru. Yn 2011/2012 cafodd llyfrgelloedd cyhoeddus Cymru dros 14 miliwn o ymweliadau. Oherwydd rhagor o fuddsoddi gan Lywodraeth Cymru, gwelwyd cynnydd o 11% yn nifer y bobl sy'n defnyddio llyfrgelloedd yng Nghymru ers 2002, o'i gymharu â dirywiad o 4% yng ngweddill y DU. Dangosodd arolwg ledled y DU gan Carnegie Trust yn 2012 fod 37% o Gymry yn meddwl bod llyfrgelloedd yn rhan annatod o'u cymunedau. Dyma'r ganran uchaf yn y DU.

3. Mae pob sefydliad addysg bellach ac uwch yng Nghymru yn darparu llyfrgelloedd a chanolfannau adnoddau yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru wedi annog pob math o lyfrgelloedd i sefydlu partneriaethau rhanbarthol sydd, er enghraifft, yn galluogi aelodau llyfrgelloedd Cymru i gael mynediad i lyfrgelloedd addysg uwch a chael llyfrau wedi'u hanfon i'w llyfrgell leol. Mae'r rhain yn cynnwys cynllun Linc y Gogledd yn y gogledd, gwasanaeth Books4U yn y de-ddwyrain a chynllun SWAMP yn y de-orllewin a'r canolbarth. Mae'r partneriaethau hefyd yn darparu hyfforddiant rhanbarthol ac yn rhannu arferion gorau mewn meysydd proffesiynol gan gynnwys llythrennedd gwybodaeth a rheoli gwybodaeth ddigidol.

4. Ym 1907, cafodd y Llyfrgell Genedlaethol ei Siarter Frenhinol fel un o 6 o lyfrgelloedd hawlfraint y DU, sy'n caniatáu iddi gael copi o lyfrau a gyhoeddwyd yn y DU. Ymestynnwyd yr hawl hon i e-gyhoeddiadau yn 2013. Erbyn hyn, mae'r Llyfrgell ar flaen y gad ym maes rheoli a darparu gwybodaeth ddigidol i lyfrgelloedd Cymru. Mae hyn yn cynnwys proses gaffael genedlaethol ar gyfer e-adnoddau sydd wedi creu arbedion gwirioneddol i wasanaethau llyfrgell Cymru a'i gwneud yn bosibl i bawb ledled Cymru gael

mynediad iddynt.

5. Ers 2004, drwy CyMAL, mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd agwedd strategol tuag at ddatblygu gwasanaethau llyfrgell mewn partneriaeth ag awdurdodau lleol, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a sefydliadau eraill yn y sector. Buddsoddwyd mwy na £20m er mwyn gwella llyfrgelloedd lleol, cyflwyno gwasanaethau digidol cenedlaethol a chynllun hyfforddi cenedlaethol ac annog partneriaethau rhanbarthol.

Rôl Statudol y Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon

6. Deddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964 sy'n rheoleiddio gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus. Mae'r Ddeddf hon yn gosod dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau llyfrgell cyhoeddus cynhwysfawr ac effeithlon. Y Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon sy'n goruchwyllo'r gwasanaethau llyfrgell a ddarperir gan awdurdodau lleol drwy Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru a gyhoeddwyd gyntaf yn 2002. O dan y Ddeddf honno, mae gan y Gweinidog hawl i gynnal ymchwiliad os bernir bod awdurdod lleol yn methu yn ei ddyletswyddau statudol i ddarparu gwasanaeth cynhwysfawr ac effeithlon. Yn y pen draw, gall y Gweinidog gymryd cyfrifoldeb am redeg gwasanaethau'r llyfrgell os nad yw gwelliannau'n cael eu gwneud.

7. Ledled y DU, nid oes traddodiad o ymyrryd gan ddefnyddio pwerau statudol y Llywodraeth o dan ddeddfwriaeth. Yr awdurdod lleol sydd â'r brif ddyletswydd am sicrhau ei fod yn darparu gwasanaeth cynhwysfawr ac effeithlon. Yr agwedd yng Nghymru yw y dylid gweithio gydag awdurdodau lleol i wella meysydd a nodir fel rhai gwan gan broses asesu flynyddol Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru. Mae'r strategaeth genedlaethol ar gyfer llyfrgelloedd hefyd yn ddull pwysig o sicrhau gwelliannau drwy gydweithredu a rhannu arferion gorau.

Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru

8. Mae'r Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon yn goruchwyllo'r gwasanaethau llyfrgell a ddarperir gan awdurdodau lleol drwy Fframwaith Safonau ac Asesu Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru. Nid yw'n fframwaith statudol ond mae'n gweithredu fel canllaw i'r Gweinidog wrth iddo gyflawni ei rôl statudol. Cymru yw'r unig wlad yn y DU i lunio fframwaith cadarn a chilir ar gyfer gwella perfformiad llyfrgelloedd cyhoeddus. Caiff ei adolygu'n gyson a'i ddefnyddio'n barhaus.

9. Amcan Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru yw gwella ansawdd a safon y gwasanaethau llyfrgell cyhoeddus i bobl Cymru. Bydd y pumed Fframwaith Safonau ac Asesu Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru, sy'n para tair blynedd, yn dechrau ar 1 Ebrill 2014. Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ac awdurdodau lleol wedi helpu i lunio'r fframwaith hwn ac mae'n symud tuag at fodel sy'n canolbwyntio mwy ar ganlyniadau. Mae'n ofynnol i wasanaethau llyfrgell ymgynghori â'u defnyddwyr o dan y Fframwaith hwn. Mae'n cydnabod sefyllfa ariannol anodd awdurdodau lleol, ond mae'n parhau i ganolbwyntio ar ansawdd wrth asesu perfformiad gwasanaethau llyfrgell yn erbyn eu dyletswyddau statudol.

10. Bob blwyddyn mae pob gwasanaeth llyfrgell yn cyflwyno Datganiad Blynyddol ar gyfer Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru. Mae'r datganiad hwn yn asesu perfformiad y gwasanaeth yn erbyn y Safonau a'r Dangosyddion ar gyfer y flwyddyn flaenorol. Mae panel sy'n cynnwys aseswyr o'r maes llywodraeth leol ac arbenigwyr eraill yn ystyried

perfformiad y gwasanaethau. Yna, mae adroddiad blynyddol yn seiliedig ar yr wybodaeth a ddarperir yn y datganiad yn cael ei gynhyrchu ar gyfer pob awdurdod lleol a'i rhoi ar wefan CyMAL. Nid yw Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru yn pennu sut y dylai awdurdodau ddarparu gwasanaeth, ond yn hytrach mae'n pennu'r canlyniadau y dylid eu cyflawni. Mae'r adborth a geir yn yr Adroddiadau Blynyddol yn adlewyrchu'r cyd-destun penodol o fewn pob awdurdod llyfrgell.

Rôl Is-adran CyMAL

11. Sefydlwyd is-adran CyMAL fis Ebrill 2004 gan Lywodraeth Cymru i lunio polisi ar ddatblygiad strategol amgueddfeydd, archifau a llyfrgelloedd Cymru. Yn 2007, daeth CyMAL yn gyfrifol am noddi'r Llyfrgell Genedlaethol ac Amgueddfa Cymru. Mae'r rhan fwyaf o staff yr is-adran yn bobl broffesiynol ym maes y sector. Yn 2005, lluniwyd y strategaeth genedlaethol gyntaf erioed ar gyfer llyfrgelloedd yn y DU gan CyMAL mewn cydweithrediad â'r sector llyfrgelloedd. Lanswyd y strategaeth gyfredol, *Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli*, yn 2012 a bydd wedi'i chwblhau erbyn 2016. Y gyllideb ar gyfer cyflwyno strategaeth genedlaethol ar gyfer llyfrgelloedd yn 2013/2014 yw referniw o £0.9m a chyfalaf o £1m.

Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli

12. Lluniwyd y strategaeth *Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli* ar ôl proses ymgynghori lawn ac mae'n seiliedig ar dystiolaeth gynhwysfawr. Mae *Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli* yn nodi sut mae'r sector llyfrgelloedd yn cyfrannu at gyflawni amcanion strategol Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru. Mae'r prif ddangosydd mewn perthynas â llyfrgelloedd yn ymwneud â nifer yr ymwelwyr. Mae'r adroddiad cynnydd hefyd yn nodi nifer y llyfrgelloedd a gafodd eu hadnewyddu fel rhan o'r rhaglen Llyfrgelloedd Dysgu Cymunedol. Yn ogystal â hynny, mae llyfrgelloedd yn gwneud cyfraniadau amlwg i feysydd cyflenwi pwysig eraill ar gyfer dysgu gydol oes, cynhwysiant cymdeithasol, tlodi, iechyd, datblygiadau digidol a chefnogi diwylliant a threftadaeth Cymru a'r Gymraeg. I fynd i'r afael â heriau'r hinsawdd economaidd bresennol, mae *Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli* yn annog y sector i arloesi a chwilio am ddulliau newydd o gydweithredu, a gwneud y gorau o gyfleoedd sy'n deillio o dechnoleg newydd. Y prif amcanion yw:

- cydweithio i adolygu modelau cyfredol o ran darparu gwasanaethau mewn ymateb i'r hinsawdd economaidd sydd ohoni, a llunio modelau arloesol newydd ar gyfer darparu gwasanaethau
- annog gweithio mewn partneriaeth wrth gaffael a gwella mynediad at adnoddau, gan gynnwys gwasanaethau ar-lein newydd fel e-lyfrau ac e-gylchgronau
- moderneiddio adeiladau llyfrgelloedd cyhoeddus i ddiwallu anghenion newidiol eu defnyddwyr
- gwneud y gorau o gyfraniad llyfrgelloedd wrth ddatblygu sgiliau pobl er mwyn helpu pawb i gyrraedd eu potensial, gwella cydraddoldeb a gwella lles economaidd a chymdeithasol
- buddsoddi mewn datblygu sgiliau staff llyfrgelloedd
- cyflwyno rhaglen datblygu cynulleidfaoedd gydlynol ar draws Cymru i gyfoethogi bywydau unigolion a chymunedau
- sicrhau bod gwasanaethau o ansawdd uchel yn cael eu darparu drwy fentrau fel Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru.

13. Darperir y strategaeth drwy gynllun cyflawni blynyddol sy'n amlinellu targedau

perfformiad allweddol a chamau gweithredu penodol ar gyfer CyMAL a'r sector wrth iddynt weithio mewn partneriaeth. Cynhelir gwerthusiad allanol pan fydd y strategaeth wedi'i chwblhau. Daeth gwerthusiad annibynnol o'r strategaeth flaenorol, Llyfrgelloedd am Oes 2008-2011, i'r casgliad fod y strategaeth wedi cyfrannu'n bositif at ddatblygiad llyfrgelloedd Cymru a'i bod yn werth da am arian.

Rhaglen Llyfrgelloedd Dysgu Cymunedol

14. Mae angen i lyfrgelloedd ysbrydoli ac ysgogi pobl yn fwy nag erioed, a bod yn rhywle y gall pobl fynd iddi i gael mynediad at adnoddau o ansawdd uchel, i ddysgu ac astudio, i fwynhau, neu i gymryd rhan mewn gweithgareddau mewn amgylchedd diogel a hamddenol. Maent yn ganolbwynt diwylliannol ac addysgol yn y gymuned.

15. Fel rhan o'r strategaeth genedlaethol gyffredinol ar gyfer llyfrgelloedd, mae'r Rhaglen wedi adnewyddu 89 o lyfrgelloedd ers 2007 gyda grantiau gwerth dros £12m ac arian cyfatebol gan yr awdurdodau lleol. Ystyrir prosiectau o dan 2 fand, sef grantiau hyd at £120,000 a grantiau hyd at £300,000. Yn dilyn dadansoddiad o'r anghenion a gynhaliwyd yn 2006, lluniwyd amcanion y Rhaglen er mwyn:

- ail-osod llyfrgelloedd cyhoeddus wrth wraidd y gymuned
- galluogi'r gwasanaethau llyfrgell i ddarparu gwasanaethau gwell
- darparu gweithgareddau dysgu gydol oes arloesol
- darparu man hyblyg ar gyfer gweithgareddau cymunedol, a hynny'n aml mewn partneriaeth ag asiantaethau eraill
- gwella mynediad i'r adeiladau ac adnoddau llyfrgell i ddefnyddwyr anabl
- manteisio ar ddatblygiadau technolegol,
- annog rhagor o bobl yn y gymuned i ddefnyddio'r gwasanaethau.

Mae fwyfwy o brosiectau yn darparu gwasanaethau yn yr un adeilad â'r llyfrgell, sy'n ei gwneud yn haws i bobl gael mynediad at wasanaethau cymunedol mewn un lle a sicrhau canlyniadau sy'n rhoi gwerth am arian. Nododd gwerthusiad annibynnol o'r rhaglen:

'Yn gyffredinol ... mae'r rhaglen buddsoddi cyfalaf wedi cael effaith bwysig ar wasanaethau llyfrgell cyhoeddus yng Nghymru ...'

Perthynas CyMAL ag Adrannau eraill Llywodraeth Cymru a Chyrff Allanol

16. Mae llyfrgelloedd yn gyfle pwysig i gyflawni amcanion strategol ar draws y Llywodraeth. Mae eu statws fel 'brand dibynadwy' a'u lleoliad yn y gymuned yn galluogi adrannau eraill y llywodraeth a sefydliadau i gefnogi pobl yn eu cymunedau. Gan amrywio o sesiynau 'Paned gyda'ch Plismon' gyda'r heddlu, gweithgareddau hyrwyddo iechyd gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru a Chymorth Canser Macmillan, sesiynau 'Dyddiau Gwener Digidol' gyda rhaglen Cymunedau 2.0 i helpu pobl i ddefnyddio'r we, clybiau gwaith cartref, grwpiau darllen a Technocamps, mae llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth. Mae cyflwyno Credyd Cynhwysol ac Universal Job Match gan Lywodraeth y DU yn ei gwneud yn ofynnol i bobl sy'n eu hawlio i ddefnyddio gwybodaeth ar-lein. Mae mynediad am ddim i'r we yn llyfrgelloedd Cymru yn cynnig gwasanaeth hollbwysig i bobl y mae angen cymorth arnynt ac mae'n helpu sefydliadau sy'n rhoi cyngor.

17. Yn fewnol, mae CyMAL yn gweithio gydag adrannau eraill Llywodraeth Cymru er mwyn nodi cyfleoedd i ddarparu gwasanaethau ar y cyd. Er enghraifft, fis Mawrth 2014

bydd y Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon a'r Gweinidog Addysg a Sgiliau yn lansio rhaglen beilot ar y cyd er mwyn cynorthwyo pob plentyn yng Nghymru i ymuno â'i lyfrgell leol. Mae gan lyfrgelloedd rôl allweddol i'w chwarae wrth gefnogi dysgu ffurfiol ac anffurfiol. Mae'r Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd wedi nodi darllen anffurfiol fel dangosydd pwysig i wledydd uchel eu perfformiad wrth feincnodi lefelau llythrennedd ymhlith plant. Mae Llywodraeth Cymru drwy CyMAL yn rhoi cymorth ariannol er mwyn cynnal yr Her Darllen yn yr haf sy'n annog plant i ddarllen 6 o lyfrau yn ystod gwyliau'r haf, a chynnal gweithgareddau ar gyfer Diwrnod y Llyfr a Diwrnod Cenedlaethol Llyfrgelloedd.

18. Yn yr oes ddigidol sydd ohoni, mae angen i bobl fedru mynd ar-lein i gael gwybodaeth, cadw mewn cysylltiad ac elwa'n gyffredinol ar ddatblygiadau technolegol. Mae *Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli* yn dod â gwahanol bartneriaid ynghyd er mwyn sicrhau bod help ar gael. Er enghraifft, o dan y strategaeth ddigidol genedlaethol, mae rhaglen Cymunedau 2.0 a ariennir gan yr UE, wedi creu partneriaeth lwyddiannus gyda gwasanaethau llyfrgelloedd lleol a'r Ganolfan Byd Gwaith i helpu pobl i fynd ar-lein. Mae'r sectorau addysg bellach ac uwch yng Nghymru hefyd wedi arwain menter ymchwil bwysig i wella llythrennedd gwybodaeth drwy'r llyfrgelloedd.

19. Drwy gydweithrediad rhwng CyMAL, y sector a'r Adran Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, datblygwyd y gwasanaeth *Presgripsiwn Llyfrau* poblogaidd i roi cymorth i bobl sydd â salwch iechyd meddwl. Erbyn hyn mae'r model wedi'i fabwysiadu yng ngweddill y DU ac yn rhyngwladol. Mae cydweithio diweddar â Chymorth Canser Macmillan wedi arwain at leoli staff Macmillan mewn llyfrgelloedd, a brofodd yn llwyddiannus iawn. Mae gallu llyfrgelloedd i gyrraedd pobl yn eu cymunedau ac ar-lein yn rhoi cyfleoedd pwysig i bartneriaid eraill.

20. Amcan yr holl bartneriaethau hyn yw annog rhagor o bobl i ddefnyddio gwasanaethau'r llyfrgelloedd. Mae llyfrgelloedd bob amser wedi addasu i ddiwallu anghenion eu defnyddwyr a chanfod dulliau o ddenu defnyddwyr newydd. Un agwedd bwysig ar strategaeth *Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli* yw codi ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r manteision a ddaw o ddefnyddio gwasanaethau llyfrgell a helpu staff llyfrgelloedd i lunio strategaethau datblygu cynulleidfaoedd. Mae tîm marchnata ymroddedig bach yn gweithio yng Nghyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam i helpu gyda holl wasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus Cymru. Mae'r strategaeth yn cynnwys ymgyrchoedd cenedlaethol, hyfforddiant mewn defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol yn llwyddiannus a thechnegau manwerthu arloesol, gwefan Llyfrgell Cymru a phecyn cymorth i staff. Fodd bynnag, bydd bob amser angen gwneud mwy. Mae'r strategaeth genedlaethol wedi arwain at agwedd fwy broffesiynol tuag at wasanaethau llyfrgell drwy ddenu a chadw defnyddwyr o bob oed.

Adolygiad Arbenigol o Wasanaethau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru

21. Mae'r cyd-destun ariannol sydd ohoni yn gofyn am ymrwymiad newydd i sicrhau bod gwasanaethau llyfrgell yn darparu gwasanaethau perthnasol a chryf drwy gydweithredu a chydweithio. Ceir llawer o enghreifftiau ardderchog lle mae hyn wedi'i gyflawni o dan strategaeth genedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer llyfrgelloedd. Fodd bynnag bydd heriau'r dyfodol yn gofyn am ystyried modelau amgen o ddarparu gwasanaethau ar lefel leol, rhanbarthol a chenedlaethol. Mae gwaith eisoes wedi cychwyn ar nodi gofynion pobl o ran gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus, sut dylai gwasanaethau cyfredol addasu i ddiwallu anghenion newidiol a'r adnoddau sydd ar gael?

Mae trafodaethau diweddar ar gynllunio'r gyllideb gan awdurdodau lleol wedi datgelu hyd a lled yr her. Mae pobl Cymru yn haeddu ymateb cydlynol a strategol gan Lywodraeth Cymru a phartneriaid y gwasanaethau llyfrgell.

22. Fis Rhagfyr 2013, cyhoeddais Adolygiad Arbenigol o Wasanaethau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru i asesu effaith toriadau yn y swm y mae awdurdodau lleol yn ei wario ar wasanaethau llyfrgell ar eu gallu i gynnal darpariaeth statudol. Bydd yr Adolygiad hefyd yn ystyried modelau cynaliadwy posibl o ddarparu gwasanaethau a nodir wrth gynnal ymchwil ac ymgynghori â rhanddeiliaid ar y canlynol:

- tueddiadau'r dyfodol mewn gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus
- dulliau addas o ddarparu gwasanaethau
- fframweithiau deddfwriaethol addas

Yn ogystal â hynny, ysgrifennais at Arweinwyr a Phrif Weithredwyr pob awdurdod lleol yn eu hatgoffa am eu cyfrifoldebau statudol o ran gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus wrth bennu eu cyllidebau ar gyfer 2014-15. Fis Chwefror 2014, cyfarfûm ag aelodau etholedig a swyddogion awdurdodau lleol mewn seminar a drefnwyd gan CLILC i drafod dyfodol darparu gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus. Bydd canfyddiadau cychwynnol Panel yr Adolygiad Arbenigol yn cael eu cyflwyno fis Gorffennaf 2014.

23. Fel y nodwyd yn fy natganiad ysgrifenedig i aelodau ar 3 Rhagfyr 2013, rwy'n bwriadu sicrhau bod pobl ar hyd a lled Cymru yn elwa ar wasanaethau llyfrgell cadarn sy'n ymateb i anghenion y cyhoedd, sydd wedi'u rheoli'n dda, sy'n rhoi gwerth am arian ac sy'n cael eu rhedeg yn broffesiynol. Mae'n adeg ariannol anodd i awdurdodau lleol ac rwy'n cydnabod y pwysau sydd ar gynghorau wrth wneud penderfyniadau anodd. Mae fy swyddogion yn gweithio'n agos gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru er mwyn ceisio deall yn well ym mhle y mae angen cymorth. Fodd bynnag, mewn amgylchiadau o'r fath mae'n bwysicach fyth arwain ar hyn er mwyn gwella ein gallu i gynnal a datblygu gwasanaethau llyfrgell effeithiol.

24. Rwy'n disgwyl i awdurdodau lleol ymgynghori'n llawn gyda'u cymunedau a chynnal asesiadau o effaith unrhyw newidiadau i'r ddarpariaeth gyfredol. Ymgyrchodd pobl Cymru yn galed am wasanaethau llyfrgell am ddim. Mae'n rhaid inni sicrhau bod y gwerthoedd hynny yn parhau i fod yn sail i wasanaethau llyfrgell y dyfodol.